

KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO

Komentarz

redakcja naukowa Katarzyna Dudka

Katarzyna Dudka, Małgorzata Janicz, Cezary Kulesza
Jarosław Matras, Hanna Paluszkiewicz, Barbara Skowron

KOMENTARZ JEDNOTOMOWY

KOMENTARZE PRAKTYCZNE

KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO

Komentarz

redakcja naukowa Katarzyna Dudka

Katarzyna Dudka, Małgorzata Janicz, Cezary Kulesza
Jarosław Matras, Hanna Paluszkiewicz, Barbara Skowron

KOMENTARZE PRAKTYCZNE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 15 sierpnia 2018 r.

z uwzględnieniem zmian, które wchodzi w życie 1 stycznia 2019 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 771 i 1467)

Wydawca

Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący

Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne i łamanie

JustLuk

Komentarze do poszczególnych działów napisali:

Katarzyna Dudka: VI, XIV, XV

Małgorzata Janicz: XIII

Cezary Kulesza: I, V, VIII

Jarosław Matras: IX, XI, XII

Hanna Paluszkiewicz: II–IV

Barbara Skowron: VII, X

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2018

ISBN 978-83-8124-709-2

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	9
Wprowadzenie	15
Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2017 r. poz. 1904 ze zm.)	17
Dział I. Przepisy wstępne	19
Dział II. Sąd	107
Rozdział 1. Właściwość i skład sądu	107
Rozdział 2. Wyłączenie sędziego	137
Dział III. Strony, obrońcy, pełnomocnicy, przedstawiciel społeczny, podmiot zobowiązany, właściciel przedsiębiorstwa zagrożonego przypadkiem ..	154
Rozdział 3. Oskarżyciel publiczny	155
Rozdział 4. Pokrzywdzony	163
Rozdział 5. Oskarżyciel posiłkowy	175
Rozdział 6. Oskarżyciel prywatny	188
Rozdział 7. (uchylony)	196
Rozdział 8. Oskarżony	196
Rozdział 9. Obrońcy i pełnomocnicy	223
Rozdział 10. Przedstawiciel społeczny	234
Rozdział 10a. Podmiot zobowiązany	237
Rozdział 10b. Właściciel przedsiębiorstwa zagrożonego przypadkiem	241
Dział IV. Czynności procesowe	243
Rozdział 11. Orzeczenia, zarządzenia i polecenia	244
Rozdział 12. Narada i głosowanie	265
Rozdział 13. Porządek czynności procesowych	271
Rozdział 14. Terminy	283
Rozdział 15. Doręczenia	292
Rozdział 16. Protokoły	304
Rozdział 17. Przeglądanie akt i sporządzanie odpisów	317
Rozdział 18. Odtworzenie zaginionych lub zniszczonych akt	325
Dział V. Dowody	332
Rozdział 19. Przepisy ogólne	335
Rozdział 20. Wyjaśnienia oskarżonego	366
Rozdział 21. Świadkowie	370
Rozdział 22. Biegli, tłumacze, specjaliści	417
Rozdział 23. Ogłędziny. Otwarcie zwłok. Eksperyment procesowy	439

Rozdział 24. Wywiad środowiskowy i badanie osoby oskarżonego	443
Rozdział 25. Zatrzymanie rzeczy. Przeszukanie	449
Rozdział 26. Kontrola i utrwalanie rozmów	472
Dział VI. Środki przymusu	483
Rozdział 27. Zatrzymanie	484
Rozdział 28. Środki zapobiegawcze	496
Rozdział 29. Poszukiwanie oskarżonego i list gończy	563
Rozdział 30. List żelazny	566
Rozdział 31. Kary porządkowe	570
Rozdział 32. Zabezpieczenie majątkowe	582
Dział VII. Postępowanie przygotowawcze	594
Rozdział 33. Przepisy ogólne	595
Rozdział 34. Wszczęcie śledztwa	625
Rozdział 35. Przebieg śledztwa	659
Rozdział 36. Zamknięcie śledztwa	686
Rozdział 36a. Dochodzenie	706
Rozdział 37. Nadzór prokuratora nad postępowaniem przygotowawczym	723
Rozdział 38. Czynności sądowe w postępowaniu przygotowawczym	734
Rozdział 39. Akt oskarżenia	741
Dział VIII. Postępowanie przed sądem pierwszej instancji	772
Rozdział 40. Wstępna kontrola oskarżenia	777
Rozdział 41. Przygotowanie do rozprawy głównej	803
Rozdział 42. Jawność rozprawy głównej	817
Rozdział 43. Przepisy ogólne o rozprawie głównej	827
Rozdział 44. Rozpoczęcie rozprawy głównej	852
Rozdział 45. Przewód sądowy	855
Rozdział 46. Głosy końcowe	900
Rozdział 47. Wyrokowanie	902
Dział IX. Postępowanie odwoławcze	931
Rozdział 48. Przepisy ogólne	933
Rozdział 49. Apelacja	1021
Rozdział 50. Zażalenie i sprzeciw	1066
Dział X. Postępowania szczególne	1086
Rozdział 51. (uchylony)	1087
Rozdział 52. Postępowanie w sprawach z oskarżenia prywatnego	1087
Rozdział 53. Postępowanie nakazowe	1110
Rozdział 54. (skreślony)	1121
Rozdział 54a. Postępowanie przyspieszone	1121
Dział XI. Nadzwyczajne środki zaskarżenia	1143
Rozdział 55. Kasacja	1144
Rozdział 55a. Skarga na wyrok sądu odwoławczego	1225
Rozdział 56. Wznowienie postępowania	1256
Dział XII. Postępowanie po uprawomocnieniu się orzeczenia	1289
Rozdział 57. Podjęcie postępowania warunkowo umorzonego	1291

Rozdział 58. Odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie	1300
Rozdział 59. Ułaskawienie	1334
Rozdział 60. Orzekanie kary łącznej	1350
Dział XIII. Postępowanie w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych	1387
Rozdział 61. Immunitety osób należących do przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych	1388
Rozdział 62. Pomoc prawna i doręczenia w sprawach karnych	1393
Rozdział 62a. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie postanowienia o zatrzymaniu dowodów lub mającego na celu zabezpieczenie mienia	1404
Rozdział 62b. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie orzeczenia o zatrzymaniu dowodów lub mającego na celu zabezpieczenie mienia	1408
Rozdział 62c. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o przeprowadzenie czynności dochodzeniowych na podstawie europejskiego nakazu dochodzeniowego	1416
Rozdział 62d. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o przeprowadzenie czynności dochodzeniowych na podstawie europejskiego nakazu dochodzeniowego	1429
Rozdział 63. Przejęcie i przekazanie ścigania karnego	1448
Rozdział 64. Wystąpienie o wydanie lub przewóz osób ściganych lub skazanych przebywających za granicą oraz o wydanie przedmiotów	1455
Rozdział 65. Wydanie oraz przewóz osób ściganych albo skazanych lub wydanie przedmiotów na wniosek państw obcych	1460
Rozdział 65a. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o przekazanie osoby ściganej na podstawie europejskiego nakazu aresztowania	1471
Rozdział 65b. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o przekazanie osoby ściganej na podstawie europejskiego nakazu aresztowania	1491
Rozdział 65c. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie środka zapobiegawczego	1532
Rozdział 65d. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie orzeczenia wydanego w celu zapewnienia prawidłowego toku postępowania ..	1535
Rozdział 66. Przejęcie i przekazanie orzeczeń do wykonania	1542
Rozdział 66a. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie orzeczenia dotyczącego grzywny, nawiązki, świadczenia pieniężnego lub orzeczenia zasądzającego od sprawcy koszty procesu	1555
Rozdział 66b. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie orzeczenia o karach o charakterze pieniężnym	1560
Rozdział 66c. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie orzeczenia przepadku	1566
Rozdział 66d. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie orzeczenia przepadku	1571
Rozdział 66e. Współpraca z Międzynarodowym Trybunałem Karnym	1580
Rozdział 66f. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie kary pozbawienia wolności	1587

Rozdział 66g. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie kary pozbawienia wolności	1594
Rozdział 66h. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie orzeczenia skazującego na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, karę ograniczenia wolności, samoistnie orzeczony środek karny, a także orzeczenia o warunkowym zwolnieniu oraz warunkowym umorzeniu postępowania karnego	1607
Rozdział 66i. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie orzeczenia karnego związanego z poddaniem sprawcy próbie	1612
Rozdział 66j. Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie europejskiego nakazu ochrony	1621
Rozdział 66k. Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie europejskiego nakazu ochrony	1624
Rozdział 67. Przepisy końcowe	1631
Dział XIV. Koszty procesu	1636
Rozdział 68. Przepisy ogólne	1636
Rozdział 69. Zwolnienie od kosztów sądowych	1657
Rozdział 70. Zasądzenie kosztów procesu	1660
Rozdział 71. (uchylony)	1674
Dział XV. Postępowanie karne w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych	1675
Rozdział 72. Przepisy ogólne	1675
Rozdział 73. Środki przymusu i postępowanie przygotowawcze	1697
Rozdział 74. Postępowanie przed sądem	1701
Rozdział 75. (uchylony)	1705
Autorzy	1707

Wykaz skrótów

Akty prawne

- decyzja ramowa 2002/584 – decyzja ramowa Rady 2002/584/WSiSW z 13.06.2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób pomiędzy Państwami Członkowskimi (Dz.Urz. UE L 190, s. 1 ze zm.)
- decyzja ramowa 2003/577 – decyzja ramowa Rady 2003/577/WSiSW z 22.07.2003 r. w sprawie wykonywania w Unii Europejskiej postanowień o zabezpieczeniu mienia i środków dowodowych (Dz.Urz. UE L 196, s. 45)
- decyzja ramowa 2005/214 – decyzja ramowa Rady 2005/214/WSiSW z 24.02.2005 r. w sprawie stosowania zasady wzajemnego uznawania kar o charakterze pieniężnym (Dz.Urz. UE L 76, s. 16 ze zm.)
- decyzja ramowa 2006/783 – decyzja ramowa Rady 2006/783/WSiSW z 6.10.2006 r. w sprawie stosowania zasady wzajemnego uznawania do nakazów konfiskaty (Dz.Urz. UE L 328, s. 59 ze zm.)
- decyzja ramowa 2008/909 – decyzja ramowa Rady 2008/909/WSiSW z 27.11.2008 r. o stosowaniu zasady wzajemnego uznawania do wyroków skazujących na karę pozbawienia wolności lub inny środek polegający na pozbawieniu wolności – w celu wykonania tych wyroków w Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE L 327, s. 27 ze zm.)
- decyzja ramowa 2008/947 – decyzja ramowa Rady 2008/947/WSiSW z 27.11.2008 r. o stosowaniu zasady wzajemnego uznawania do wyroków i decyzji w sprawie zawieszenia lub warunkowego zwolnienia w celu nadzorowania przestrzegania warunków zawieszenia i obowiązków wynikających z kar alternatywnych (Dz.Urz. UE L 337, s. 102 ze zm.)
- decyzja ramowa 2009/299 – decyzja ramowa Rady 2009/299/WSiSW z 26.02.2009 r. zmieniająca decyzje ramowe 2002/584/WSiSW, 2005/214/WSiSW, 2006/783/WSiSW, 2008/909/WSiSW oraz 2008/947/WSiSW i tym samym wzmacniająca prawa procesowe osób oraz ułatwiająca stosowanie zasady wzajemnego uznawania do orzeczeń wydanych pod nieobecność danej osoby na rozprawie (Dz.Urz. UE L 81, s. 24)
- decyzja ramowa 2009/829 – decyzja ramowa Rady 2009/829/WSiSW z 23.10.2009 r. w sprawie stosowania przez państwa członkowskie Unii Europejskiej zasady wzajemnego uznawania do decyzji w sprawie środków

- nadzoru stanowiących alternatywę dla tymczasowego aresztowania (Dz.Urz. UE L 294, s. 20)
- d.k.p.k. – ustawa z 19.04.1969 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. poz. 96 ze zm.)
- Drugi protokół dodatkowy do EKPP – Drugi protokół dodatkowy do Europejskiej konwencji o pomocy w sprawach karnych sporządzony w Strasburgu 8.11.2001 r. (Dz.U. z 2004 r. poz. 1476)
- dyrektywa 2011/99/UE – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/99/UE z 13.12.2011 r. w sprawie europejskiego nakazu ochrony (Dz.Urz. UE L 338, s. 2)
- dyrektywa 2012/29/UE – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z 25.10.2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW (Dz.Urz. UE L 315, s. 57)
- dyrektywa 2014/41/UE/UE – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/41/UE/UE z 3.04.2014 r. w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego w sprawach karnych (Dz.Urz. UE L 130, s. 1)
- EKPC – Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie 4.11.1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. poz. 284 ze zm.)
- EKPP – Europejska konwencja o pomocy w sprawach karnych sporządzona w Strasburgu 20.04.1959 r. (Dz.U. z 1999 r. poz. 854 ze zm.)
- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2018 r. poz. 1025 ze zm.)
- k.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2017 r. poz. 2204 ze zm.)
- k.k.s. – ustawa z 10.09.1999 r. – Kodeks karny skarbowy (Dz.U. z 2017 r. poz. 2226 ze zm.)
- k.k.w. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2018 r. poz. 652 ze zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. poz. 483 ze zm.)
- KPPSK – Konwencja o pomocy prawnej w sprawach karnych pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej sporządzona w Brukseli 29.05.2000 r. (Dz.U. z 2007 r. poz. 950)
- k.p.c. – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 1360 ze zm.)
- k.p.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2017 r. poz. 1904 ze zm.)
- KPOS – Konwencja o przekazywaniu osób skazanych sporządzona w Strasburgu 21.03.1983 r. (Dz.U. z 1995 r. poz. 279 ze zm.)

KPP	– Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 389)
k.p.w.	– ustawa z 24.08.2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. z 2018 r. poz. 475 ze zm.)
k.r.o.	– ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2017 r. poz. 682 ze zm.)
KWUS	– Konwencja wykonawcza do układu z Schengen z 14.06.1985 r. między Rządami Państw Unii Gospodarczej Beneluxu, Republiki Federalnej Niemiec oraz Republiki Francuskiej w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach (Dz.Urz. UE L 239 z 2000 r., s. 19 ze zm.)
MPPOiP	– Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku 19.12.1966 r. (Dz.U. z 1977 r. poz. 167)
nowelizacja z 10.01.2003 r.	– ustawa z 10.01.2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. poz. 155)
nowelizacja z 27.10.2006 r.	– ustawa z 27.10.2006 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. poz. 1647)
nowelizacja z 5.11.2009 r.	– ustawa z 5.11.2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1589 ze zm.)
nowelizacja z 16.09.2011 r.	– ustawa z 16.09.2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy o prokuraturze oraz ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym (Dz.U. poz. 1430)
nowelizacja z 27.09.2013 r.	– ustawa z 27.09.2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1247 ze zm.)
nowelizacja z 20.02.2015 r.	– ustawa z 20.02.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 396)
nowelizacja z 11.03.2016 r.	– ustawa z 11.03.2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 437 ze zm.)
nowelizacja z 23.03.2017 r.	– ustawa z 23.03.2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 966)
nowelizacja z 24.01.2018 r.	– ustawa z 24.01.2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 201)
pr. adw.	– ustawa z 26.05.1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz.U. z 2018 r. poz. 1184 ze zm.)
pr. bank.	– ustawa z 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 1876 ze zm.)

- pr. prok. – ustawa z 28.01.2016 r. – Prawo o prokuraturze (Dz.U. z 2017 r. poz. 1767 ze zm.)
- pr. tel. – ustawa z 16.07.2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (Dz.U. z 2017 r. poz. 1907 ze zm.)
- p.u.s.p. – ustawa z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 23 ze zm.)
- p.u.s.w. – ustawa z 21.08.1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych (Dz.U. z 2017 r. poz. 2243 ze zm.)
- r.c.s. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 28.01.2002 r. w sprawie szczegółowych czynności sądów w sprawach z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego oraz karnego w stosunkach międzynarodowych (Dz.U. z 2014 r. poz. 1657)
- reg. prok. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 7.04.2016 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (Dz.U. z 2017 r. poz. 1206 ze zm.)
- reg. sąd. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 23.12.2015 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. poz. 2316 ze zm.)
- rozporządzenie z 22.09.2015 r. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 22.09.2015 r. w sprawie organów uprawnionych obok Policji do prowadzenia dochodzeń oraz organów uprawnionych do wnoszenia i popierania oskarżenia przed sądem pierwszej instancji w sprawach, w których prowadzono dochodzenie, jak również zakresu spraw zleconych tym organom (Dz.U. z 2018 r. poz. 522)
- RSMTK – Rzymski Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego sporządzony w Rzymie 17.07.1998 r. (Dz.U. z 2003 r. poz. 708)
- TFUE – Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. z 2004 r. poz. 864/2 ze zm.)
- TUE – Traktat o Unii Europejskiej (Dz.U. z 2004 r. poz. 864/30 ze zm.)
- u.d.i.p. – ustawa z 6.09.2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. z 2018 r. poz. 1330 ze zm.)
- u.o.i.n. – ustawa z 5.08.2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 412 ze zm.)
- u.o.p.z. – ustawa z 28.10.2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz.U. z 2018 r. poz. 703 ze zm.)
- u.o.s.k. – ustawa z 23.06.1973 r. o opłatach w sprawach karnych (Dz.U. z 1983 r. poz. 223 ze zm.)
- u.p.n. – ustawa z 26.10.1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. z 2018 r. poz. 969)
- u.r.p. – ustawa z 6.07.1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1870 ze zm.)
- u.s.n.p. – ustawa z 17.06.2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowa-

ustawa o Policji	– dzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. z 2018 r. poz. 75)
ustawa o SN	– ustawa z 6.04.1990 r. o Policji (Dz.U. z 2017 r. poz. 2067 ze zm.) – ustawa z 8.12.2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2018 r. poz. 5 ze zm.)
u.ś.k.	– ustawa z 25.06.1997 r. o świadku koronnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 1197)
u.z.l.	– ustawa z 5.12.1996 r. o zawodzie lekarza i lekarza dentystry (Dz.U. z 2018 r. poz. 617 ze zm.)
z.t.p.	– rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z 20.06.2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz.U. z 2016 r. poz. 283)

Czasopisma

Apel.-W-wa	– Apelacja – Sąd Apelacyjny w Warszawie
Biul. PK	– Biuletyn Prawa Karnego
Biul. SN	– Biuletyn Biura Orzecznictwa Sądu Najwyższego
BSP	– Białostockie Studia Prawnicze
CzPKiNP	– Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych
GSP	– Gdańskie Studia Prawnicze
GSP-Prz.Orz.	– Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa
IN	– Ius Novum
Ius et Adm.	– Ius et Administratio
KSAG	– Kwartalnik Sądowy Apelacji Gdańskiej
KZS	– Krakowskie Zeszyty Sądowe
M. Praw.	– Monitor Prawniczy
OSA	– Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSAK	– Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych w Katowicach
OSAŁ	– Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Łodzi
OSASz	– Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
OSAW	– Orzecznictwo Apelacji Wrocławskiej
OSN	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSNAPiUS	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSN(K)	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego (Izba Karno)
OSNKW	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karno i Wojskowa
OSNPG	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Wydawnictwo Prokuratury Generalnej
OSNwSK	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Karnych
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OTK	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego – Seria A
PiP	– Państwo i Prawo

POSAG	– Przegląd Orzecznictwa Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
Prok.	– Prokurator
Prok. i Pr.	– Prokuratura i Prawo
Prok. i Pr.-wkł.	– Prokuratura i Prawo – wkładka
PS	– Przegląd Sądowy
SIL	– Studia Iuridica Lublinensia
WPP	– Wojskowy Przegląd Prawniczy

Inne

EJN	– European Judicial Network
ENA	– europejski nakaz aresztowania
END	– europejski nakaz dochodzeniowy
ENO	– europejski nakaz ochrony
ETPC	– Europejski Trybunał Praw Człowieka
MTK	– Międzynarodowy Trybunał Karny
NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
SA	– Sąd Apelacyjny
SIS	– System Informacyjny Schengen
SN	– Sąd Najwyższy
SO	– Sąd Okręgowy
TS	– Trybunał Sprawiedliwości
WSA	– Wojewódzki Sąd Administracyjny

Wprowadzenie

Oddajemy do rąk Czytelników praktyczny komentarz do Kodeksu postępowania karnego. Zamierzeniem Autorów było dostarczenie osobom stosującym prawo (sędziom, prokuratorom, adwokatom i radcom prawnym), a także aplikantom tych zawodów pożytecznego narzędzia, które mogłoby pomóc w rozwiązaniu problemów, z którymi stykają się w pracy, w procesie interpretacji norm kodeksowych. Trzeba przyznać, że ustawodawca nie ułatwia zadania organom ścigania i organom wymiaru sprawiedliwości. Od momentu wejścia w życie, w dniu 1.09.1998 r., Kodeks postępowania karnego był nowelizowany ponad 140 razy, a najnowsze zmiany dopiero wejdą w życie – w dniu 23.06.2019 r. Niektóre z tych zmian miały charakter fundamentalny, kształtując model procesu karnego, jak nowele: z 20.07.2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego oraz ustawy – Kodeks karny skarbowy (Dz.U. poz. 717), z 10.01.2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. poz. 155), a zwłaszcza z 27.09.2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1247; zwana nowelą wrześniową), wprowadzająca niemal całkowitą kontrydiktoryjność rozprawy głównej, i z 11.03.2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 437), która cofnęła reformę wprowadzoną nowelą wrześniową, nie przywracając jednak automatycznie stanu sprzed 1.07.2015 r.

Ze względu na praktyczny charakter komentarza świadomie ograniczyliśmy prezentację sprzecznych poglądów przedstawicieli doktryny procesu karnego, nie rezygnując z nich jednak całkowicie, i oparliśmy się przede wszystkim na krytycznej analizie judykatów zarówno sądów polskich, jak i trybunałów międzynarodowych. Nie przeprowadzaliśmy także historycznej analizy przepisów już uchylonych, chyba że było to niezbędne dla wykładni normy aktualnie obowiązującej. W komentarzu znajdują się natomiast wskazówki odnośnie do sposobu rozwiązania takiego czy innego problemu prawnego. W ich formułowaniu pomocne było wieloletnie doświadczenie zawodowe Autorów, wśród których znajdują się sędziowie Sądu Najwyższego i Sądu Apelacyjnego w Warszawie, prokurator Prokuratury Rejonowej delegowana do Prokuratury Okręgowej w Rzeszowie oraz profesorowie nauk prawnych łączący pracę naukową z praktyką adwokata i radcy prawnego. Chociaż każdy działał odzwierciedla styl i poglądy Autora, komentarz jest dziełem wspólnym, za który wspólnie ponosimy odpowiedzialność.

Katarzyna Dudka

Lublin – Warszawa – Białystok – Zielona Góra – Rzeszów, sierpień 2018

USTAWA

z 6.06.1997 r.

Kodeks postępowania karnego¹

(Dz.U. z 2017 r. poz. 1904; zm.: Dz.U. z 2017 r. poz. 2405;
z 2018 r. poz. 5, poz. 106, poz. 138, poz. 201, poz. 730, poz. 771, poz. 942, poz. 1387, poz. 1467)

¹ Niniejsza ustawa w zakresie swojej regulacji realizuje postanowienia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/48/UE z 22.10.2013 r. w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności (Dz.Urz. UE L 294 z 6.11.2013, s. 1).

Odnosnik nr 1 dodany przez art. 1 pkt 2 ustawy z 10.01.2018 r. (Dz.U. poz. 201) zmieniającej nin. ustawę z dniem 8.02.2018 r.

DZIAŁ I

Przepisy wstępne

Literatura: B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. D. Świecki, Warszawa 2013; E. Bienkowska, *Poradnik mediatora*, Warszawa 1999; A. Błachnio-Parzych, J. Kosonoga, *Standard rzetelnego procesu karnego w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych* [w:] *Węzłowe problemy procesu karnego*, red. P. Hofmański, Warszawa 2010; A. Błachnio-Parzych, J. Kosonoga, H. Kuczyńska, C. Nowak, P. Wiliński, *Rzetelny proces karny*, red. P. Wiliński, Warszawa 2009; J. Bratoszewski, L. Gardocki, Z. Gostyński (red.), S.M. Przyjemski, K.A. Stefański, S. Zabłocki, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, Warszawa 2003; K. Buchała, S. Waltoś, *Zasady prawa i procesu karnego*, Warszawa 1975; M. Cieślak, *Dzieła wybrane*, t. 1, Kraków 2011; M. Cieślak, *Kara. Istota – cel – uzasadnienie*, Gdańsk 2011; M. Cieślak, *O pojęciu przedmiotu procesu karnego i w sprawie tzw. „podstawy procesu”*, PiP 1959/8–9; M. Cieślak, *Polska procedura karna. Podstawowe założenia teoretyczne*, Warszawa 1984; P. Czarnecki, A. Matukin, *Intertemporalne aspekty obowiązywania ustawy karnej procesowej – zarys problematyki*, CzPKiNP 2010/1; P. Czarnecki, A. Matukin, *Terytorialny zakres obowiązywania ustawy karnej procesowej*, CzPKiNP 2009/1; W. Daszkiewicz, *Pokrzywdzony przestępstwem a zasada legalizmu w procesie karnym*, GSP 2003/2; *Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw. Komentarz*, red. E. Bienkowska, L. Mazowiecka, Warszawa 2014; A. Gaberle, *Alternatywne środki stosowane wobec nieletnich*, „Mediator” 2002/1; A. Gerecka-Zołyńska, *Zasada prawdy materialnej a pozycja oskarżonego w procesie karnym (uwagi wokół problemów postępowania dowodowego)* [w:] *Pojęcie, miejsce i znaczenie prawdy w polskim procesie karnym*, red. K. Kremens, J. Skorupka, Wrocław 2013; J. Głębocka, *Zasada prawa do sądu w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka – rozważania na temat pojęcia sądu* [w:] *Wokół gwarancji współczesnego procesu karnego. Księga jubileuszowa profesora Piotra Kruszyńskiego*, red. M. Rogacka-Rzewnicka, H. Grajewska-Kraczkowska, B.T. Bienkowska, Warszawa 2015; W. Gontarski, *Prawda w postępowaniu karnym* [w:] *Pojęcie, miejsce i znaczenie prawdy w polskim procesie karnym*, red. K. Kremens, J. Skorupka, Wrocław 2013; J. Grajewski, *Prawo karne procesowe – część ogólna*, Warszawa 2011; T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, Artykuły 1–467, Warszawa 2014; T. Grzegorzczak, *Wnioskowy tryb ścigania czynów karalnych*, Łódź 1986; T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 2012; P. Hofmański, *Samodzielność jurysdykcyjna sądu karnego*, Katowice 1988; P. Hofmański (red.), E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, Warszawa 2011; J. Iwaniec, *Glosa do uchwały SN z 30.09.2003 r., I KZP 19/03, PS 2005/2*; W. Jankowski, *Zasada domniemania niewinności – dlaczego praktyka tak różni się od teorii*, cz. 1, „Palestra” 2013/11–12; B. Janusz-Pohl, *Immunitety w polskim postępowaniu karnym*, Warszawa 2009; W. Jasiński, *Bezstronność sądu i jej gwarancje w polskim procesie karnym*, Warszawa 2009; M. Jeż-Ludwichowska, *Wyjaśnienia oskarżonego a prawo do informacji*, „Palestra” 2003/3–4; M. Jeż-Ludwichowska, *Zasada prawdy w postępowaniu przygotowawczym oraz kształt kontradyktoryjności i oficjalności w jurysdykcyjnym stadium postępowania karnego – czy potrzebne są zmiany?* [w:] *Funkcje procesu karnego. Księga jubileuszowa Profesora Janusza Tylmana*, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2011; J. Jodłowski, *Wpływ ograniczenia inicjatywy dowodowej sądu na realizację zasady prawdy materialnej w postępowaniu karnym*, CzPKiNP 2012/2; P. Kardas, *Domniemanie konstytucyjności a kompetencje sądów*, „Palestra” 2016/5; P. Kardas, *Projektowany model obrony z urzędu a zasada prawdy materialnej*, „Palestra” 2013/5–6; P. Kardas, *Relacje między prawem karnym materialnym i procesowym* [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 1, *Zagadnienia ogólne*, red. P. Hofmański, Warszawa 2013; R. Kmiecik, *Legalizm i konsensualizm w działalności karnoprosesowej prokuratora – między teorią i praktyką* [w:] *Funkcje procesu karnego. Księga jubileuszowa Profesora Janusza Tylmana*, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2011; R. Kmiecik, E. Skrętowicz, *Proces karny. Część ogólna*, Kraków 2006; *Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Marek, LEX 2017; *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, red. P. Kardas, G. Łabuda, T. Razowski, Warszawa 2017; *Kodeks postępowania karnego*, t. 1, *Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, LEX 2017; *Kodeks postępowania karnego*, t. 1, *Komentarz do art. 1–666*, red. R.A. Stefański, S. Zabłocki, Warszawa 2017; *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. L.K. Paprzycki, t. 1, Warszawa 2013; *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. Sakowicz, Warszawa 2018; *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2018; *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, red. D. Świecki, LEX 2017; *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do wybranych przepisów*, red. S. Steinborn, LEX 2016; R. Koper, *Prawo do obrony osoby podejrzanej*,

Prok. i Pr. 2016/2; J. Kossowski, *Zasada informacji prawnej w polskim procesie karnym w świetle art. 16 k.p.k.*, Warszawa 2011; E. Kowalewska-Borys, *Aksjologiczne znaczenie zasady prawdy materialnej w polskim modelu procesu karnego* [w:] *Pojęcie, miejsce i znaczenie prawdy materialnej w polskim procesie karnym*, red. K. Kremens, J. Skorupka, Wrocław 2013; T. Kozioł, *Glosa do uchwały SN z 30.09.2003 r.*, I KZP 19/03, PiP 2004/7; E. Kruk, *Skarga oskarżycielska jako przejaw realizacji prawa do oskarżania uprawnionego oskarżyciela w polskim procesie karnym*, Lublin 2016; P. Kruszyński, *Zasada domniemania niewinności w polskim procesie karnym*, Warszawa 1983; C. Kulesza, *Dowód poszlakowy w doktrynie i orzecznictwie sądowym Anglii, Walii oraz Niemiec*, PS 2017/6; C. Kulesza, *Efektowna obrona a problem favor judicis* [w:] *Nauki penalne wobec problemów współczesnej przestępczości: księga jubileuszowa z okazji 70. rocznicy urodzin Profesora Andrzeja Gaberle*, red. K. Krajewski, Warszawa–Kraków 2007; C. Kulesza, *Ewolucja wybranych procedur dyscyplinarnych w świetle konwencyjnego i konstytucyjnego standardu prawa do sądu*, BSP 2017/1; C. Kulesza, *Jakość obrony formalnej jako warunek rzetelnego procesu (refleksje prawnoporównawcze)* [w:] *Rzetelny proces karny. Księga jubileuszowa Profesor Zofii Świdry*, red. J. Skorupka, Warszawa 2009; C. Kulesza, *Mediacja jako program sprawiedliwości naprawczej w Polsce (uwagi na tle Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012)* [w:] *Unijne standardy programów sprawiedliwości naprawczej*, red. L. Mazowiecka, Warszawa 2015; C. Kulesza, *Mylne pouczenie przez organ procesowy pełnomocnika jako niezależna od strony przyczyna uzasadniająca przywrócenie terminu zawitego (uwagi na tle uchwały Sądu Najwyższego z 1.10.2013 r.)*, I KZP 6/13 [w:] *Fiat iustitiae perit mundus. Księga jubileuszowa poświęcona Sędziemu Sądowi Najwyższego Stanisławowi Zablockiemu z okazji 40-lecia pracy zawodowej*, red. P. Hofmański, Warszawa 2014; C. Kulesza, *Obrona w sprawach o przestępstwa gospodarcze i skarbowe*, Warszawa 2012; C. Kulesza, *Prawda w (o) postępowaniu kasacyjnym, czyli o granicach tolerancji Sądu Najwyższego dla rażących naruszeń prawa* [w:] *Pojęcie, miejsce i znaczenie prawdy w polskim procesie karnym*, red. K. Kremens, J. Skorupka, Wrocław 2013; C. Kulesza, *Prawo do obrony formalnej a zasada prawdy obiektywnej* [w:] *Zasada prawdy materialnej: materiały z konferencji Krasieczyn 15–16 października 2005 r.*, red. Z. Sobolewski, G. Artymiak, Kraków 2006; C. Kulesza, *Rola prokuratora w znowelizowanym kodeksie postępowania karnego*, Prok. i Pr. 2014/4; C. Kulesza, *Udział obrońcy i pełnomocnika w rozprawie – obowiązek czy uprawnienie po dniu 1 lipca 2015 r.* [w:] *Obrońca i pełnomocnik w procesie karnym po 1 lipca 2015 r.*, red. P. Wiliński, Warszawa 2015; C. Kulesza, D. Kuźelewski, *Organizacja społeczna w procesie karnym* [w:] *Współpraca organizacji społecznej z wymiarem sprawiedliwości*, red. C. Kulesza, D. Kuźelewski, B. Pilitowski, Białystok 2015; C. Kulesza, D. Kuźelewski, *Znaczenie reformy kodeksu postępowania karnego dla efektywności mediacji* [w:] *Mediacja w prawie*, red. J. Czapska, M. Szeląg-Dylewski, Kraków 2014; C. Kulesza, P. Starzyński, *Etyka prawnicza jako gwarancja rzetelnego procesu karnego* [w:] *Współczesne tendencje w rozwoju procesu karnego z perspektywy dogmatyki oraz teorii i filozofii prawa*, red. J. Skorupka, I. Hayduk-Hawrylak, Warszawa 2011; C. Kulesza, P. Starzyński, *Postępowanie karne*, Warszawa 2017; A. Lach, *In dubio pro reo i beyond reasonable doubt: dwie koncepcje rozstrzygnięcia wątpliwości w procesie karnym* [w:] *Wokół gwarancji współczesnego procesu karnego. Księga jubileuszowa profesora Piotra Kruszyńskiego*, red. M. Rogacka-Rzewnicka, H. Grajewska-Kraczkowska, B.T. Bieńkowska, Warszawa 2015; M.J. Lubelski, *Nierozłączność naczelnych zasad prawa karnego materialnego i procesowego (jednolitość prawa karnego)* [w:] *Współzależność prawa karnego materialnego i procesowego w świetle kodyfikacji karnych z 1997 r. i propozycji ich zmian*, red. Z. Cwiąkalski, G. Artymiak, Warszawa 2009; A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, LEX 2010; A. Murzynowski, *Istota i zasady procesu karnego*, Warszawa 1984; B. Nita-Światłowska, *Kilka uwag o prawie do obrony w związku z nowelizacją Kodeksu postępowania karnego z 2016 r.*, „Palestra” 2016/9; B. Nita-Światłowska, A. Światłowski, *Kontra dyktoryjny proces karny (między prawdą materialną a szybkością postępowania)*, PiP 2012/1; M.A. Nowicki, *Europejski Trybunał Praw Człowieka. Orzecznictwo*, t. 1, *Prawo do rzetelnego procesu*, Kraków 2001; Ł. Pilarczyk, *Zakres spraw nadających się do mediacji w postępowaniu karnym* [w:] *Mediacja w prawie*, red. J. Czapska, M. Szeląg-Dylewski, Kraków 2014; M. Płatek, *Wstęp I, czyli o miejscu i roli sprawiedliwości naprawczej w systemie sprawiedliwości karnej* [w:] *Sprawiedliwość naprawcza. Idea, teoria, praktyka*, red. M. Płatek, M. Fajst, Warszawa 2005; *Postępowanie karne. Część ogólna*, red. J. Skorupka, Warszawa 2012; M. Rogacka-Rzewnicka, *Oportunizm i legalizm ścigania przestępstw w świetle współczesnych przeobrażeń procesu karnego*, Warszawa 2007; M. Rusinek, *Przedmiot procesu* [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 1, *Zagadnienia ogólne*, cz. 1, red. P. Hofmański, Warszawa 2013; A. Sakowicz, A. Matukin-Szumlińska, *Obowiązywanie prawa karnego w miejscu i w czasie* [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 1, *Zagadnienia ogólne*, cz. 2, red. P. Hofmański, Warszawa 2013; J. Shapland, *Restorative Justice and Criminal Justice. Just Responses to Crime?* [w:] *Restorative Justice and Criminal Justice. Competing or Reconcilable Paradigms?*, red. A. von Hirsch, J.V. Roberts, A. Bottoms, K. Roach, M. Schiff, Oxford–Portland 2003; J. Skorupka, *Funkcja gwarancyjna przepisów prawa karnego procesowego* [w:] *Wokół gwarancji współczesnego procesu karnego. Księga jubileuszowa profesora Piotra Kruszyńskiego*, red. M. Rogacka-Rzewnicka, H. Grajewska-Kraczkowska, B.T. Bieńkowska, Warszawa 2015; J. Skorupka, *Istota procesu karnego* [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 1, *Zagadnienia ogólne*, cz. 1, red. P. Hofmański, Warszawa 2013; J. Skorupka, *O sprawiedliwości procesu karnego*, Warszawa 2013; J. Skorupka, *Pojęcie procesu karnego* [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 1, *Zagadnienia ogólne*, cz. 1, red. P. Hofmański, Warszawa 2013; J. Skorupka, *Sprawiedliwość proceduralna jako cel procesu karnego* [w:] *Rzetelny proces karny. Księga jubileuszowa Profesor Zofii Świdry*, red. J. Skorupka, Warszawa 2009; P. Starzyński, *Zasada prawdy materialnej w postępowaniu zabezpieczającym* [w:] *Zasada praw-*

dy materialnej. *Materialy z konferencji Krasiczym, 15–16 października 2005 r.*, red. Z. Sobolewski, G. Artymiak, Kraków 2006; P. Starzyński, *Media a zasady procesowe i cele postępowania przygotowawczego* [w:] *System wymiaru sprawiedliwości a media*, red. C. Kulesza, Białystok 2009; *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 3, *Zasady procesu karnego*, red. P. Wiliński, Warszawa 2014; *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 5, *Sądy i inne organy postępowania karnego*, red. Z. Kwiatkowski, Warszawa 2015; *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 3, *Zasady procesu karnego cz. 1*, red. P. Wiliński, Warszawa 2013; *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 10, *Postępowanie przygotowawcze*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2016; D. Szumiło-Kulczycka, *Proces karny a idea sprawiedliwości naprawczej* [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 1, *Zagadnienia ogólne*, cz. 2, red. P. Hofmański, Warszawa 2013; S. Śliwiński, *Polski proces karny przed sądem powszechnym. Zasady ogólne*, Warszawa 1947; A. Światłowski, *Stosowanie Kodeksu postępowania karnego w innych postępowaniach* [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 1, *Zagadnienia ogólne*, cz. 2, red. P. Hofmański, Warszawa 2013; Z. Świda, *Uwagi o warunkowym umorzeniu postępowania* [w:] *Współzależność prawa karnego materialnego i procesowego w świetle kodyfikacji karnych z 1997 r. i propozycji ich zmian*, red. Z. Cwiąkałski, G. Artymiak, Warszawa 2009; D. Świecki (red.), B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, Warszawa 2015; A. Tęcza-Paciorek, *Zasada domniemania niewinności w polskim procesie karnym*, Warszawa 2012; I. Urbaniak-Mastalerz, *Współczesny paradygmat wykładni prawa karnego*, M. Praw. 2015/24; S. Waltoś, *Krótko o genezie Kodeksu postępowania karnego z 1997 r.* [w:] *Polski proces karny i materialne prawo karne w świetle nowelizacji z 2013 r. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Januszowi Tylmanowi z okazji Jego 90. urodzin*, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2014; S. Waltoś, *Naczelne zasady procesu karnego*, Warszawa 1999; S. Waltoś, *Problemy kontradiktoryjności w procesie karnym. Zasada równości stron*, PiP 1964/1; S. Waltoś, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 1985, 2008, 2009, 2016; S. Waltoś, J. Czapska, *O polskim populizmie penalnym, w związku z książką J. Pratta „Penal Populizm”* [w:] *Nauki prawne wobec problemów współczesnej przestępczości. Księga jubileuszowa z okazji 70. rocznicy urodzin profesora Andrzeja Gaberle*, red. K. Krajewski, Warszawa 2007; M. Wąsek-Wiaderek, *Proces karny a międzynarodowe standardy w dziedzinie praw człowieka* [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 1, *Zagadnienia ogólne*, cz. 2, red. P. Hofmański, Warszawa 2013; K. Wieczorek, *Udział czynnika społecznego w orzekaniu w polskim i amerykańskim procesie karnym*, Szczecin 2012; P. Wiliński, *Dwuinstancyjność postępowania karnego w świetle Konstytucji* [w:] *Funkcje procesu karnego. Księga jubileuszowa profesora Janusza Tylmana*, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2011; P. Wiliński, *Konstytucyjne gwarancje prawa karnego procesowego* [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 1, *Zagadnienia ogólne*, cz. 1, red. P. Hofmański, Warszawa 2013; P. Wiliński, *O koncepcji reguł i zasad na gruncie teorii zasad procesu karnego* [w:] *Polski proces karny i materialne prawo karne w świetle nowelizacji z 2013 roku. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Januszowi Tylmanowi z okazji Jego 90. urodzin*, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2014; P. Wiliński, *Pojęcie rzetelnego procesu* [w:] *Rzetelny proces karny w orzecznictwie sądów polskich i międzynarodowych*, red. P. Wiliński, Warszawa 2009; P. Wiliński, *Recenzja książki: J. Skorupka, O sprawiedliwości procesu. Media a zasady i cele postępowania przygotowawczego*, PiP 2014/1; P. Wiliński, *Zasada konsensualizmu w polskim procesie karnym* [w:] *Fiat iustitia pereat mundus. Księga jubileuszowa poświęcona Sędziemu Sądowi Najwyższego Stanisławowi Zablockiemu z okazji 40-lecia pracy zawodowej*, red. P. Hofmański, Warszawa 2014; P. Wiliński, *Zasada prawa do obrony w polskim procesie karnym*, Kraków 2006; *Wykład prawa karnego procesowego*, red. P. Kruszyński, Białystok 2012; J. Zagrodnik, *Kontradiktoryjność jako wyznacznik formy procesu karnego (rozważania na tle zmiany modelu rozprawy głównej w nowelizacji wrześniowej)*, „Palestra” 2014/11–12; W. Zalewski, *Sprawiedliwość naprawcza. Początek ewolucji polskiego prawa karnego?*, Gdańsk 2006; K. Zgrzyzek, *O kontradiktoryjności rozprawy głównej i jej konsekwencjach – słów kilka* [w:] *Obrona i pełnomocnik w procesie karnym po 1 lipca 2015 r. Przewodnik po zmianach*, red. P. Wiliński, Warszawa 2015; M. Żak, *Źródła prawa karnego procesowego i rola orzecznictwa sądowego* [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 1, *Zagadnienia ogólne*, cz. 1, red. P. Hofmański, Warszawa 2013.

Art. 1. [Zakres obowiązywania]

Postępowanie karne w sprawach należących do właściwości sądów toczy się według przepisów niniejszego kodeksu.

1. Prawo karne procesowe to ogół norm regulujących postępowanie karne.

W literaturze proces karny jako przedmiot unormowania prawa karnego procesowego jest tradycyjnie definiowany w sposób syntetyczny jako działalność sądu (bądź szerzej organów procesowych) i innych uczestników postępowania zmierzająca do realizacji norm prawa karnego materialnego¹.

¹ Zob. R. Kmiecik, E. Skrętowicz, *Proces...*, s. 19–21; T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie...*, s. 49–50.

2. Wydaje się jednak, że na potrzeby niniejszego komentarza bardziej użyteczne będzie sformułowanie definicji opisowej, uwzględniającej wszystkie cele współczesnego procesu karnego.
3. Termin „postępowanie karne” określony w art. 1 jest więc synonimem pojęcia procesu karnego rozumianego jako **działalność organów procesowych, stron i innych uczestników postępowania karnego prowadzona na podstawie przepisów prawa i orzecznictwa sądowego, mająca na celu wykrzycie prawdy materialnej i realizację postulatów sprawiedliwości materialnej i proceduralnej**².
4. Powyższa definicja, wykraczająca poza literalne brzmienie art. 1, wymaga skrótowego wskazania jej elementów.
5. **Organy procesowe** można zdefiniować syntetycznie jako organy państwa występujące w postępowaniu karnym.
6. Oprócz organów procesowych w postępowaniu karnym występują **strony i inni uczestnicy postępowania**. **Stroną procesową** nazywamy uczestnika procesu posiadającego interes prawny w korzystnym dla siebie rozstrzygnięciu o przedmiocie procesu i wyposażonego w prawa procesowe służące jego realizacji.
7. Pojęcie **uczestnika procesu** jest szersze niż pojęcie strony, gdyż jest to każdy podmiot występujący w postępowaniu karnym w roli przewidzianej przez prawo karne procesowe, a więc oprócz stron procesowych np. świadek, biegły, specjalista czy tłumacz.
8. Jak wskazano wcześniej, postępowanie karne jako działalność organów procesowych, stron i innych uczestników nie może być dowolna, gdyż jest prowadzona na podstawie **przepisów prawa**. Podstawowymi aktami prawnymi regulującym proces karny są Kodeks postępowania karnego i wydane na jego podstawie przepisy wykonawcze. Wypada jednak podkreślić, że takie zasady karnoprosesowe jak zasada prawa do obrony i zasada domniemania niewinności są zawarte w Konstytucji RP i europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Są one określone odpowiednio: zasada domniemania niewinności w art. 42 ust. 3 Konstytucji RP i art. 6 ust. 2 EKPC, a zasada prawa do obrony w art. 42 ust. 2 Konstytucji RP i art. 6 ust. 3 EKPC.
9. Odnośnie do szczegółowych źródeł prawa zob. teza 14.
10. Być może kontrowersyjna jest teza, że na polski proces karny jako przykład procesu kontynentalnego (*civil law*) przeciwstawnego systemowi prawa zwyczajowego (*common law*) wpływa także orzecznictwo sądowe. Zgodzić się należy z poglądem występującym w literaturze przedmiotu, że w polskim systemie prawnym **orzeczenia sądów nie mogą być źródłem prawa**³. Jednak można tu mówić o wpływie orzecznictwa sądowego na konkretne procesy, który może być **sformalizowany** (przewidziany wprost przez ustawę) i **realny** (faktyczny), wynikający z praktyki funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości.
11. Przykładem pierwszego jest instytucja pytań prawnych określona w art. 441. Zgodnie z § 1 tej regulacji, jeżeli przy rozpoznawaniu środka odwoławczego wyłoni się zagadnie-

² Zob. C. Kulesza [w:] C. Kulesza, P. Starzyński, *Postępowanie...*, s. 3.

³ Zob. S. Waltoś, *Proces...*, 2016, s. 140–141.

nie prawne wymagające zasadniczej wykładni ustawy, sąd odwoławczy może odroczyć rozpoznanie sprawy i przekazać zagadnienie do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu. Uchwała Sądu Najwyższego jest w danej sprawie wiążąca (art. 441 § 3). Ponadto zgodnie z art. 442 § 3 zapatrywania prawne i wskazania sądu odwoławczego co do dalszego postępowania są wiążące dla sądu, któremu sprawę przekazano do ponownego rozpoznania.

12. Jeśli chodzi o faktyczny wpływ orzecznictwa sądowego na postępowania karne, to wprawdzie orzeczenia Sądu Najwyższego czy sądów apelacyjnych wydane w określonych sprawach nie są wiążące w innych, jednakże naruszenie wypracowanej przez te sądy linii orzeczniczej z reguły powoduje negatywne skutki procesowe zarówno wobec sądów niższych instancji (w zakresie trafności i stabilności orzeczenia), jak i wobec stron postępowania (w zakresie szans w postępowaniu odwoławczym czy kasacyjnym). W kontekście faktycznego wpływu orzecznictwa Sądu Najwyższego na orzecznictwo sądów powszechnych warto przytoczyć pogląd Sądu Najwyższego przyjmujący, że: „Zarzut stosowania przepisów przez sąd odwoławczy w **sposób niezgodny z treścią postanowienia, podjętego przez Sąd Najwyższy w innej sprawie** [a więc nie uchwały zapadłej w tej samej sprawie – podkr. i dop. aut.], mógłby być uznany za zasadny jedynie wówczas, gdyby można było stwierdzić, że odmienny pogląd sądu rozpoznającego sprawę nie został logicznie i wyczerpująco uzasadniony, a sąd ten nie ustosunkował się w sposób należyty do poglądu prawnego wyrażonego w postanowieniu”⁴.
13. Cele procesu – zob. uwagi do art. 2.
14. **Źródła prawa karnego procesowego:**
 - 1) **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** z 2.04.1997 r.⁵;
 - 2) **ratyfikowane umowy międzynarodowe**, które na mocy art. 87 Konstytucji RP są źródłami prawa powszechnie obowiązującego w Polsce;
 - 3) **ustawy bezpośrednio regulujące postępowanie karne;**
 - 4) **ustawy regulujące ustrój i zasady działania organów procesowych i innych uczestników postępowania.**
15. Wśród **ustaw międzynarodowych** można tu wymienić:
 - 1) europejską Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzoną w Rzymie 4.11.1950 r., ratyfikowaną przez Polskę 2.10.1992 r. i 19.01.1993 r. (Dz.U. z 1993 r. poz. 284 ze zm.) wraz z protokołami dodatkowymi nr 1, 2, 4, 7, 9, 11, 14;
 - 2) Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 19.12.1966 r., ratyfikowany przez Polskę w 1997 r.⁶
16. **Ustawy bezpośrednio regulujące postępowanie karne to:**
 - 1) ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego⁷;
 - 2) ustawa z 6.06.1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego⁸;

⁴ Wyrok SN z 10.02.2010 r., V KK 264/09, OSNwSK 2010/1, poz. 277.

⁵ Dz.U. poz. 483 ze zm.

⁶ Dz.U. z 1997 r. poz. 167 i 168.

⁷ Dz.U. z 2017 r. poz. 1904 ze zm.

⁸ Dz.U. poz. 556 ze zm.

Publikacja stanowi odpowiedź na potrzebę nowego zwięzłego komentarza przeznaczanego przede wszystkim do prawników praktyków i aplikantów. Zawiera jednoznaczne wskazówki dotyczące sposobu rozwiązania wielu problemów prawnych, z którymi spotykają się w praktyce zawodowej sędziowie, prokuratorzy, adwokaci oraz radcowie prawni. W formułowaniu konkretnych rozwiązań pomocne było wieloletnie doświadczenie zawodowe autorów, wśród których znajdują się sędziowie Sądu Najwyższego i sądu apelacyjnego, prokurator oraz profesorowie nauk prawnych łączący pracę naukową z praktyką adwokata i radcy prawnego.

Ze względu na praktyczny charakter komentarza autorzy ograniczyli prezentację sprzecznych poglądów przedstawicieli doktryny do minimum niezbędnego dla jasności wyводу i oparli się przede wszystkim na krytycznej analizie orzecznictwa sądów polskich oraz trybunałów międzynarodowych. Z tego samego względu nie zawarło w nim analizy historycznej przepisów uchylonych, chyba że było to niezbędne do wykładni norm obecnie obowiązujących.

Dzięki swej jednotomowej formie, praktycznemu charakterowi, zwięzłości wywodów i jasnemu podziałowi wewnętrznemu komentarz będzie przydatny zarówno sędziom, prokuratorom, adwokatom oraz radcom prawnym, jak i aplikantom tych zawodów prawniczych.

Katarzyna Dudka – prof. dr hab. nauk prawnych, zatrudniona w Katedrze Postępowania Karnego UMCS w Lublinie; radca prawny; ukończyła aplikację prokuratorską; w latach 2012–2016 członek zespołu doradców Prokuratora Generalnego ds. Ofiar Przestępstw; autorka ponad 100 publikacji z zakresu postępowania karnego, prawa karnego materialnego, praw człowieka i odpowiedzialności dyscyplinarnej; prowadzi szkolenia dla radców prawnych i sędziów z zakresu postępowania karnego.

Małgorzata Janicz – doktor nauk prawnych; sędzia Sądu Apelacyjnego w Warszawie w wydziale karnym; specjalistka z zakresu prawa europejskiego; wieloletni sędzia sądów powszechnych orzekająca w pierwszej i drugiej instancji; autorka publikacji z dziedziny prawa europejskiego i obrotu międzynarodowego w sprawach karnych; wykładowca prawa karnego europejskiego w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury.

Cezary Kulesza – prof. dr hab. nauk prawnych, kierownik Katedry Postępowania Karnego Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku; adwokat; w latach 2010–2016 członek Zespołu Doradców Prokuratora Generalnego ds. Ofiar Przestępstw; autor ponad 180 publikacji z zakresu postępowania karnego, prawa karnego skarbowego i wiktymologii; redaktor i współautor Tomu VI Systemu Prawa Karnego Procesowego „Strony i inni uczestnicy postępowania karnego” (2016).

Jarosław Matras – sędzia Sądu Najwyższego od 2008 r., przewodniczący V Wydziału Izby Karnej SN; autor wielu artykułów i głoś z zakresu prawa karnego materialnego oraz procesowego; były wykładowca Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury; prowadzi od wielu lat szkolenia dla adwokatów, radców prawnych oraz sędziów z zakresu prawa karnego materialnego i procesowego.

Hanna Paluszkiwicz – prof. dr hab. nauk prawnych, dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Zielonogórskiego, kierownik Katedry Prawa Karnego i Postępowania Karnego Wydziału Prawa i Administracji UZ; radca prawny; autorka ponad 100 publikacji z zakresu postępowania karnego, teorii prawa oraz odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Barbara Skowron – prokurator Prokuratury Rejonowej w Rzeszowie delegowana do Prokuratury Okręgowej w Rzeszowie, prowadzi i nadzoruje postępowania karne z zakresu przestępczości gospodarczej.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL
WWW.PROFINFO.PL

ISBN 978-83-8124-709-2

